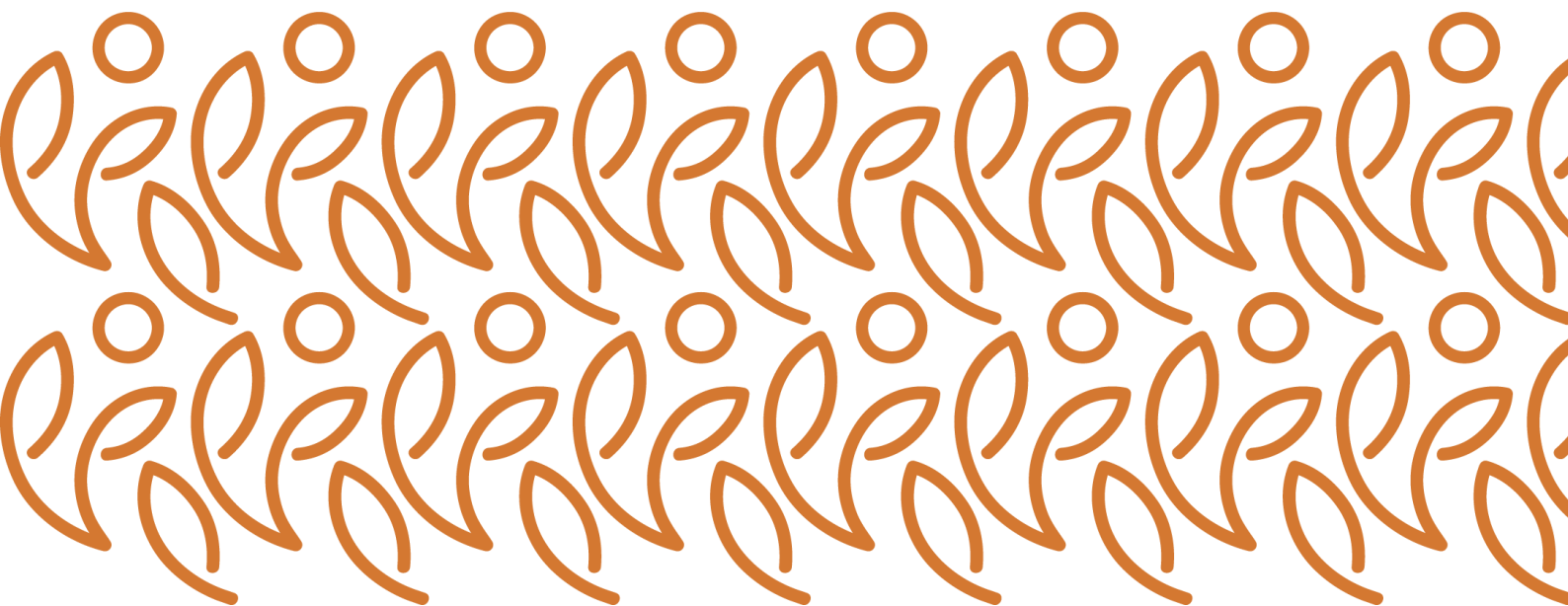

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ikäihmisten asumispalveluiden myöntämisperusteet 1.9.2026 alkaen

Hyväksytty: 3.7.2026. Sosiaalijohtaja §215

Sisällys

1. Ikäihmisten asumispalveluiden toiminta-ajatus	3
2. Asumispalveluiden määrittelyt	4
3. Asiakkaan palveluntarpeen arviointi	5
4. Palvelupäätökset.....	8
5. Myönnetyn asumispalvelun vastaanottaminen	11
6. Asiakkaan palvelutarpeen uudelleen tarkastelu	12
7. Asumispalveluiden myöntämisen perusteet	13
7.1 Lyhytaikaisen arviointi- ja kuntoutusjakson myöntämisen perusteet.....	13
7.2 Kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen myöntämisen perusteet.....	15
7.3 Erityisen hoivan myöntämisen perusteet	17
7.4 Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet.....	18
7.5 Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet	19

1. Ikäihmisten asumispalveluiden toiminta-ajatus

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ikäihmisten asumispalvelut perustuvat seuraaviin ajantasaisiin säädöksiin: Lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (ns. asiakastietolaki) 703/2023, lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista (ns. vanhuspalvelulaki (980/2012) ja lakiin omaishoidon tuesta (937/2005).

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ikäihmisten palveluissa pitkäaikainen hoito ja huolenpito toteutetaan ensisijaisesti asiakkaan kotiin järjestettävillä sosiaali- ja terveystalvuluilla. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut.

Palvelut sovitetaan sisällöltään ja määrältään vastaamaan asiakkaan kulloisiakin palveluntarpeita. Pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys turvataan, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa asiakkaan palvelutarpeen muuttumisen takia, tai muusta erityisen painavasta ja perustellusta syystä. Avio- ja avopuolisoiden mahdollisuus asua yhdessä otetaan huomioon palveluita järjestettäessä.

Asumispalveluilla turvataan asiakkaan hyvä elämä vastaamalla hänen hoidon- ja huolenpidon tarpeisiinsa, kun hän ei enää pysty asumaan omassa kodissaan kotiin annettavien palvelujen avulla. Asumispalveluiden avulla tuetaan ja edistetään asiakkaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja hyvää elämänlaatua. Asiakkaan osallisuutta yhteisön jäsenenä tuetaan asiakkaan, läheisten ja henkilökunnan toimivalla yhteistyöllä. Palvelujen järjestämisen lähtökohtana on asiakaslähtöisyys, asiakkaiden mahdollisimman tasavertainen ja oikeudenmukainen kohtelu, asiakkaan toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen voimavaralähtöisesti sekä sairauksien hyvä hallinta. Tavoitteena on, että asiakas kokee olonsa turvallisiksi ja tulee hyväksytyksi sekä voi elää mahdollisimman omannäköistä aktiivista elämää. Asiakkaiden kohtaamisessa avainasemassa on lämminhenkisyys ja asuinympäristöstä pyritään

luomaan asiakkaille koti. Asumispalveluihin sisältyy myös hyvä ja laadukas elämän loppuvaiheen hoito ja saattohoito.

Ikäihmisten asumispalveluita järjestetään Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen omana toimintana, ostopalveluna ja palvelusetelillä.

2. Asumispalveluiden määrittelyt

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella ikäihmisten lyhytaikaista palveluasumista järjestetään arviointi- ja kuntoutusyksiköissä sekä kuntouttavassa lyhytaikaisasumisessa ja lyhytaikaisen erityisen hoivan yksikössä. Pitkäaikaista asumispalvelua järjestetään yhteisöllisessä asumisessa ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa sekä pitkäaikaisen erityisen hoivan yksikössä.

Arviointi- ja kuntoutusyksiköt ovat määräaikaiseen, tavoitteelliseen ja moniammatilliseen arviointiin ja kuntoutukseen tarkoitettuja ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavia yksiköitä. Asiakkaalle voidaan järjestää arviointi- ja kuntoutusjaksoja akuutin sairauden/sairaalajakson jälkeen. Edellytyksenä on, että asiakkaan lääketieteellisen hoidon ja akuuttihoitoon tarve on väistynyt siltä osin, että kuntoutuminen on akuutin vaiheen jälkeen mahdollista. Jakso on aina määräaikainen ja tavoitteellinen toimintakykyä vahvistava, josta kotiutuminen ja palvelutarpeen mukaiset palvelut yritetään toteuttaa mahdollisimman pian.

Kuntouttava lyhytaikainen palveluasuminen tarkoittaa tavoitteellista kuntouttavaa lyhytaikaista asumista tarkoitukseen suunnatuissa lyhytaikaisasumisen yksiköissä. Asuminen ja hoito voi olla määräaikaista, kertaluontoista tai toistuvaa osa- tai kokovuorokautista. Kuntouttava lyhytaikainen palveluasuminen tukee asiakkaan kotona asumista ja omaishoitoa sekä kuntoutumista. Kuntouttavassa lyhytaikaisessa palveluasumisessa voidaan järjestää myös jaksoja asiakkaan ympärivuorokautisen hoidon ja palveluiden tarpeen arvioimiseksi. (SHL 21 c §).

Erityisen hoivan asuminen tarkoittaa kuntouttavaa ja arvioivaa lyhytaikaista asumista tai pitkäaikaista asumista omassa erikoistuneessa yksikössä. Palvelu on tarkoitettu erityistä tukea tarvitseville asiakkaille,

joiden palvelutarpeisiin pystytään vastaamaan parhaiten näissä erityisen hoivan asumismuodoissa.

Yhteisöllinen asuminen on tarkoitettu henkilölle, joka tarvitsee hyvinvointialueen järjestämää asumista sen vuoksi, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Lisäksi henkilön hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut toimintakyvyn alentumisen vuoksi. Asuminen ja yksilölliset palvelut järjestetään erikseen kotihoitona ja muina kotiin annettavina palveluina. Kyseessä on esteetön, turvallinen asumisyksikkö, jossa asiakkaan käytössä on tarpeitaan vastaava huoneisto ja jossa on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. (SHL 21 b §)

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen on asumismuoto ikääntyneelle, joka tarvitsee päivittäin vuorokauden ajasta riippumatta runsaasti huolenpitoa, hoivaa, vaativaa ammatillista hoitoa, valvontaa ja ohjausta. Palvelu sisältää asumisen ja hoidon lisäksi tarvittavat tukipalvelut mukaan lukien yhteisöllinen toiminta. Yksikössä on paikalla henkilöstöä ympärivuorokautisesti. (SHL 21 c §)

3. Asiakkaan palveluntarpeen arviointi

Asumispaikan hakeminen tulee ajankohtaiseksi, mikäli yksityiskotiin järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä muut tukipalvelut koetaan riittämättömiksi tai koti ei enää muutoin sovellu siellä asumiseen. Tällöin on yleensä kyse asiakkaan tai hänen läheisensä tai ammattilaisen ilmaisema käsitys lisääntyneestä avun tarpeesta. Asiakas, läheinen, edunvalvoja tai ammattilainen ottaa puhelimitse tai yhteydenottolomakkeella yhteyttä asiakasohjaukseen, jossa aloitetaan palvelutarpeen selvittäminen. Asumispalveluiden tarve todetaan ikäihmisten asiakasohjauksen suorittaman palvelutarpeen arvioinnin ja kokonaistilanteen perusteella.

Palvelutarpeen arvioinnilla tarkoitetaan iäkkään henkilön arjesta suoriutumisen ja toimintakyvyn kattavaa, moniammatillista ja monipuolista selvittämistä. Arvioinnin suorittavat sosiaali- tai terveysalan ammattilaiset asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheisensä sekä muiden

toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta, selvitettävä asiakkaan tahto ja otettava huomioon hänen toiveensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja ensisijaisesti on otettava huomioon asiakkaan etu. Jos asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palveluidensa suunnitteluun ja toteuttamiseen, asiakkaan tahtoa selvitetään sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000 § 9 mom. 1) mukaisesti. Laillisella edustajalla tarkoitetaan alaikäisen huoltajaa, vahvistettua edunvalvontavaltuutettua, edunvalvojaa tai valtakirjalla vahvistettua edustajaa (mikäli valtuutus sisältää myös muut kuin taloudelliset asiat). Jos selvyyttä ei saada, ammattihenkilö ratkaisee asian asiakkaan edun mukaisesti (Asiakastietolaki 703/2023 § 56).

Palvelutarpeen arviointi sisältää fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen toimintakyvyn arvioinnin, tutustumisen aikaisemmin kirjattuihin asiakastietoihin (esim. terveystiedot ja saadut palvelut). Lisäksi palvelutarpeen arviointi sisältää iäkkään henkilön arkiympäristön, asumisen turvallisuuden, läheisten mahdollisuuden osallistua asiakkaan hoitoon ja palveluiden saatavuuden selvittämisen. Erityisesti arvioidaan kotona asumisen esteitä ja toteutuneita riskejä, joita ei voida poistaa. Ympäri vuorokautista palvelua voidaan myöntää, jos ensisijaisella kotiin annettavalla tai yhteisöllisen asumisen palvelulla ei voida vastata asumisen ja palvelun tarpeeseen. Arvioinnissa käytetään apuna toimintakykymittareita, keskustellaan asiakkaan ja tarvittaessa läheisten kanssa sekä havainnoidaan kokonaistilannetta. Asiakkaan tilannetta kartoitetaan myös asiakkaan olemassa olevien hoitotahojen kanssa.

Asiakkaan toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointi aloitetaan ja saatetaan loppuun viivytyksettä. Mikäli asiakas on yli 75-vuotias tai saa vammaisetuksista annetun lain ([570/2007](#)) 9 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaista ylintä hoitotukea, arvioinnin tekeminen tulee aloittaa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asiakkaan, asiakkaan omaisen tai läheisen tai hänen laillinen edustajansa yhteydenotosta. (SHL 36 §).

Asiakkaan kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi (SHL 36 §).
Arviointi tehdään välittömästi tiedon saaneen viranomaisen toimesta,

mikäli arvioinnin viivästyminen vaarantaa asiakkaan hyvinvointia, terveyttä ja/tai turvallisuutta. Kiireellisiä tarpeita ovat mm. aliravitsemustila, akuutti hoidon/hoivan tarve, eksyminen, harhat/sekavuustilat, omaishoidossa hoitajan sairastuminen ja kaltoinkohtelutilanteet. Asiakasohjausyksikkö aloittaa palvelutarpeen selvittämisen näissä tilanteissa viimeistään seuraavana arkipäivänä tiedon saamisesta.

Asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa ja myöntämisperusteiden täyttymisen arvioinnissa käytetään RAI (Resident Assessment Instrument) -järjestelmää, joka on asiakkaiden hoidon tarpeen ja laadun arviointi- ja seurantajärjestelmä. RAI-järjestelmä perustuu yksilön tarpeiden monipuoliseen systemaattiseen arviointiin ja se soveltuu yksilön asiakas- ja toteuttamissuunnitelman laadintaan ja hoidon tulosten seurantaan. RAI-järjestelmä käsittää satoja eri kysymyksiä, joista samalla rakentuu joukko kansainvälisesti testattuja päteviksi ja luotettavaksi todettuja mittareita.

RAI-arvojen hyödyntämisen lisäksi käytetään apuna muita toimintakykyä mittaavia mittareita, kuten MMSE-, CERAD- tai MOCA-testiä, joilla selvitetään asiakkaan kognitiivista tilaa tai masennuksen arviointimittaria GDS-15. Arvioinnissa hyödynnetään asiakkaalle tehtyä ajantasaista RAI-arviointia. Mikäli asiakas on kotihoidon palvelujen piirissä, RAI-arviointi pyydetään kotihoidon henkilöstöltä. Mittareiden arvot ovat ohjeellisia ja arvioinnissa otetaan huomioon yksilöllisesti asiakkaan kokonaistilanne. RAI:hin sisältyvä MAPLe-5-asteikko kuvaa asiakkaan palvelutarpeen määrää: 1 (vähäinen palvelutarve), 2 (lievä palvelutarve), 3 (kohtalainen palvelutarve), 4 (suuri palvelutarve) ja 5 (erittäin suuri palvelutarve). Eriyisen hoivan osalta palvelutarvetta arvioidaan myös CMAI-mittarin avulla.

Eriyistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnissa on mukana myös sosiaalityöntekijä. Eriyistä tukea tarvitsevalla asiakkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisten tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään (SHL 3 §).

4. Palvelupäätökset

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain (vanhuspalvelulaki) 18 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on tehtävä päätös iäkkään henkilön kiireellisesti tarvitsemien sosiaalipalvelujen myöntämisestä kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta ja järjestettävä myönnettyt palvelut viipymättä siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu.

Pykälän 2 momentin mukaan päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille. Sosiaalipalveluita koskeva päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää aikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa hänen arviointihetkensä toimintakyky ja kokonaistilanteensa ratkaisee päätöksenteossa. Palvelun myöntämisen edellytys on ajankohtainen tarve palvelulle. Asiakkaalle tehdään viranhaltijapäätös palvelun myöntämisestä, osittain myöntämisestä tai epäämisestä. Päätökset ikäihmisten asumispalveluysiköihin sijoittamisesta tekee ikäihmisten asiakasohjausyksikön asiakasohjaaja. Kielteisen päätöksen saaneelle asiakkaalle voidaan tarjota palvelutarpeen mukaisia muita palveluita. Asiakas voi hakea päätöksiin muutosta tekemällä oikaisuvaatimuksen.

Ympäri vuorokautista pitkäaikaista asumispalvelua myönnettäessä päätös tehdään asiakkaan edun mukaisesti, ottaen huomioon kokonaistilanne, yksilölliset tarpeet ja toiveet. Jos asiakkaan toiveen mukaista paikkaa ei ole tarjolla, paikka voidaan myöntää kokonaistilanne huomioiden myös muista asumispalveluysiköistä. Asumispalvelu myönnetään joko Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen omaan tai ostopalveluysikköön. Palvelusetelillä myönnettävissä palveluissa asiakas itse valitsee yksikön, minne muuttaa. Palvelusetelillä järjestettävissä palveluissa asiakkaalla on mahdollisuus hakeutua myös Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ulkopuolelle Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyväksymälle palveluntuottajalle. Mikäli palvelutarpeen arvioinnin perusteella todetaan

asiakkaan hyötyvän erityisyksiköstä esim. erityisen hoivan yksiköstä, otetaan se huomioon asumispalvelupaikkaa tarjottaessa.

Välittömässä asumispalvelupaikan tarpeessa olevalle asiakkaalle järjestetään tilapäinen hoitopaikka hyvinvointialueen omassa tai ostopalveluyksikössä kokonaistilanteen selvittelyn ajaksi. Varsinainen palvelutarpeen arviointi tehdään myöhemmin.

Asiakkaalla ei ole perusteita luopua edellisestä asunnosta ennen kuin myönteinen päätös asumispalveluista on tehty ja asiakas on ottanut vastaan pysyvän asumispalvelupaikan. Kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen jakso ei ole riittävä peruste asunnosta luopumiseen.

Mikäli Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella ei ole heti tarjota asiakkaalle asumispalvelupaikkaa, asiakas jää odottamaan vapautuvaa paikkaa kotiin annettavien palveluiden, omaishoidon, läheisten, yhteisöllisen asumisen, perhehoidon, kuntouttavan lyhytaikaisen tai pitkäaikaisen palveluasumisen turvin. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue sitoutuu seuraamaan hakijan tilannetta ja järjestämään pysyvän palveluasumisen paikan, kun se on mahdollista.

Jos odotusaikana asiakkaan toimintakyky paranee ja hänen palvelutarpeensa ei enää täytä asumispalveluiden myöntämisperusteita, asiakkaan tilanne käsitellään uudelleen asiakasohjausyksikössä.

Asumispalvelupaikkaa odottavien asiakkaiden sijoitusjärjestys riippuu kiireellisyysjärjestyksestä. Siinä huomioidaan myös asiakkaan asumiseen ja hoitoon liittyvät erityistarpeet sekä asiakkaan omat toiveet. Pysyvää palveluasumisen paikkaa voidaan tarjota lyhytaikaisen palveluasumisen jakson aikana, minkä myötä lyhytaikaishoito päätetään. Lyhytaikaishoidon yksiköissä ei toteuteta pysyvää ympärivuorokautista palveluasumista ja tarvittaessa yksikköä voidaan myös vaihtaa.

Pitkäaikaista palveluasumisen paikkaa odottavien sijoittamisjärjestystä arvioitaessa huomioidaan seuraavia tekijöitä:

- kodin ulkopuolelle eksyminen
- selkeät vaaratilanteet, kuten tulipaloriski

- nesteen - ja ravinnonsaantia ei pystytä turvaamaan
- omaishoitajan jaksaminen / uupuminen
- aggressiivisuus
- kotihoiton työntekijän pääsyn estäminen kotiin
- yöllinen valvominen / sekavuus
- epätarkoituksenmukaiset asumisolosuhteet
- tarkoituksenmukainen sijoituspaikka
- toimintakyky ja avun tarve
- terveydellinen tilanne
- palvelun odotusaika hakemuksen vireilletulosta

Jos asiakkaan kotona asuminen estyy asumisolosuhteiden (vesivahinko, tulipalo, homeongelma ym.), kodin remontin tai asunnottomuuden vuoksi, eikä hänen palvelutarpeensa täytä asumispalveluiden myöntämisperusteita, asiakasta ohjataan järjestämään tilapäinen asumisensa muilla keinoin.

Työikäisten eli alle 65-vuotiaiden asumispalvelut järjestetään pääsääntöisesti työikäisten palveluissa. Kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen jaksoja alle 65-vuotiaille voidaan myöntää erityistä harkintaa käyttäen, mikäli arvioidaan, että asiakas hyötyy kyseisestä asumismuodosta, eivätkä asiakkaan muut erityistarpeet ole tälle esteenä.

Alle 65-vuotiaille voidaan myöntää ympärivuorokautinen asumispalvelu ikäihmisten asumisyksiköihin erityistä harkintaa käyttäen, jos arvioidaan, että ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikkö soveltuu asiakkaalle ja asiakkaan muihin erityistarpeisiin pystytään vastaamaan.

Muille erityisryhmille, kuten ikääntyneille vammais-, kehitysvammais-, mielenterveys- ja päihdeasiakkaille voidaan myöntää ikäihmisten asumispalvelu, jos asiakkaan palvelutarve on ikääntymisestä johtuvaa ja on arvioitu, että asiakas hyötyy kyseisestä asumismuodosta, eivätkä asiakkaan muut erityistarpeet ole tälle esteenä. Tällöin asiakkaan palvelut järjestetään sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain perusteella, ja on

huomioitava, että asiakkaan asiakasmaksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain mukaisesti.

Alle 65-vuotiaiden ja erityisryhmien ikäihmisten yksiköihin liittyvät sijoituspäätökset tehdään vain ikäihmisten asiakasohjauksen viranhaltijan toimesta ja ikäihmisten asiakaskoordinointi eli ASKO-työryhmän käsittelyn kautta. Ennen viranhaltijan tekemää päätöstä arvioidaan asiakkaan kokonaistilanne monialaisena yhteistyönä ottaen huomioon myös iäkkäiden asumisyksiköiden muiden asukkaiden tarpeet ja turvallisuus.

Aikaisemmin myönnetty palveluasuminen erityisryhmien yksikössä ei anna mahdollisuutta siirtyä ikäihmisten ympärivuorokautiseen palveluasumiseen ilman palvelutarpeen arviointia, ikäihmisten ASKO-työryhmän käsittelyä ja mahdollista paikan odotusaikaa.

Erityisen hoivan yksikköön asiakas tulee erityisen hoivan moniammatillisen työryhmän arvioinnin kautta. Asiakasohjaaja tekee ensin asiakkaan tilanteesta kokonaisarvion ja käsittelypyynnön sekä esittelee asian työryhmälle. Viranhaltijapäätökset erityisen hoivan yksikköön tekee asioita hoitava asiakasohjaaja. Lyhytaikaispäätökset ovat kestoaltaan pääsääntöisesti kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Tarvittaessa voidaan tehdä jatkopäätös. Tilannetta tarkastellaan ja arvioidaan toistuvasti.

5. Myönnetyn asumispalvelun vastaanottaminen

Kun iäkäs henkilö tai hänen laillinen edustajansa saa suullisen tiedon vapautuneesta ympärivuorokautisen palveluasumisen paikasta, hänen tulee pääsääntöisesti 2 arkipäivän kuluessa ilmoittaa, ottaako hän tarjotun paikan vastaan.

Muutto asumispalveluun tulee tapahtua viipymättä tai viimeistään viikon aikana paikan vastaanottamisesta. Jos asiakas tai hänen laillinen edustajansa kieltäytyy vastaanottamasta hänelle osoitettua asumispalvelupaikkaa, hänen ei ole mahdollista jäädä odottamaan vaihtoehtoista paikkaa esimerkiksi terveydenhuollon osastolle, ellei terveystarpeiden tarvetta ole todettu.

Tilanteessa, jossa asiakas kieltäytyy tarjotusta paikasta ja odottaa muuta vaihtoehtoa, eikä ota vastaan mitään kolmen kuukauden aikana tarjottua paikkaa, hyvinvointialue toimii lainmukaisesti. Asiakkaan pitkäaikaisen asumisen hakemus pidetään vireillä vireilletulopäivästä, vaikka kolme kuukautta täyttyy. Asiakkaan tilannetta arvioitaessa uudelleen myöntämisperusteiden tulee edelleen täyttyä.

Mikäli asumispalvelupaikka on myönnetty Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ulkopuolelta, lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 55§:n perusteella, paikkaa hakeneen asiakkaan on kahden viikon kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta ilmoitettava Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle paikan vastaanottamisesta. Asiakkaan tulee 3 kk:n kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta muuttaa asumispalveluyksikköön. Jos asiakas laiminlyö em. määräaikojen noudattamisen, hänen oikeutensa päätöksen mukaiseen asumispalveluun raukeaa. Asiakkaan tulee myös tehdä muuton yhteydessä muuttoilmoitus Digi- ja väestötietovirastoon. Ilmoitus on tehtävä aikaisintaan kuukautta ennen muuttopäivää ja viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä. Muuttoilmoituksen lisäksi Digi- ja väestötietovirastoon tulee lähettää selvitys siitä, että asiakkaan muutto toiseen kuntaan perustuu lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 55§.

6. Asiakkaan palvelutarpeen uudelleen tarkastelu

Asumispalveluissa jo olevan asiakkaan toimintakyvyn parantuessa ja hoidon ja hoivan tarpeen vähentyessä asumispalvelupaikan tarve arvioidaan uudelleen. Mikäli asiakkaan palveluntarve ei enää täytä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisperusteita, selvitetään mahdollisuudet järjestää asiakkaan palvelut muilla keinoin.

Mikäli yhteisöllisessä asumisessa olevan asiakkaan toimintakyky heikkenee sekä hoidon ja hoivan tarve kasvaa, asiakkaalle tehdään tarvittaessa uusi palvelutarpeen arviointi.

Asiakkaalla on mahdollisuus ilmaista toive asumispalvelupaikan vaihtamiseen niissä tilanteissa, joissa hän kokee, ettei yksikön toiminta tai laatu vastaa hänen palvelutarvettaan tai asiakas haluaa muuttaa toiselle

paikkakunnalle. Ennen päätöksentekoa järjestetään asiakkaan, läheisen, yksikön ja hyvinvointialueen viranhaltijan kanssa neuvottelu ja pyritään löytämään asiakkaan edun mukainen ratkaisu.

Lyhytaikaisen erityisen hoivan yksikössä olevan asiakkaan palveluiden erityistarpeen lieventyessä asiakas siirtyy yksilöllisen palveluntarpeen arvioinnin perusteella kotiin tai hänen palveluntarpeeseensa vastaavaan muuhun yksikköön. Ensisijainen tavoite on siirtyä omaan kotiin kotikokeilun kautta, omaishoidon ja/tai kotiin annettavien palveluiden turvin. Mikäli asiakas ei kotiin annettavista palveluista huolimatta pärjää kotona, eikä ole tarvetta erityisen hoivan yksikön asiakkuuteen, käynnistetään pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen prosessi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen asumispalveluiden myöntämisperusteiden mukaisesti.

Pitkäaikaisen erityisen hoivan yksikössä olevan asiakkaan erityistarpeen lieventyessä tai poistuessa tai kun asiakas ei enää hyödy erityisen hoivan yksiköstä, hän siirtyy palvelutarpeensa mukaiseen yksikköön/palveluun.

7. Asumispalveluiden myöntämisen perusteet

7.1 Lyhytaikaisen arviointi- ja kuntoutusjakson myöntämisen perusteet

Palvelutarpeen kokonaisarvioinnin perusteella asiakasohjaaja voi myöntää asiakkaalle arviointi- ja kuntoutusjakson. Lyhytaikaishoidon jakso on aina määräaikainen ja tavoitteellinen toimintakykyä vahvistava, josta kotiutuminen yritetään toteuttaa mahdollisimman pian.

Asiakkaan hoitojakson pituus on pääsääntöisesti maksimissaan 21 hoitopäivää. Yksikön moniammatillinen työryhmä tukee asiakkaan toipumista ja kuntoutumista keskittyen asiakkaan toimintakyvyn selvittämiseen ja vahvistamiseen. Ensisijaisena tavoitteena on asiakkaan ohjautuminen takaisin omaan kotiin tarkoituksenmukaisilla palveluilla. Palvelutarpeen arviointi tehdään yhteistyössä asiakasohjauksen kanssa ja päätöksen arviointi- ja kuntoutusjaksosta tekee ikäihmisten asiakasohjaus.

Arviointi- ja kuntoutusjaksolle eivät sovellu asiakkaat, jotka ovat saattohoidossa tai asiakkaat, joiden hoidontarve on erittäin suuri eikä kuntoutumiselle ole edellytyksiä.

Sairaalaista ohjautuvat asiakkaat:

- Asiakas tarvitsee palvelutarpeen arviointia, eikä hän voi kotiutua sitä odottamaan.
- Asiakkaan terveydentila on vakaa ja sairaalahoidon tarve on päättynyt (vitaalitoiminnot vakaat). Vointi on vakaa ja kuntoutuminen on mahdollista, mutta asiakas ei vielä pärjää muiden kotiutumisen tuen keinoin vaan tarvitsee sosiaalihuollon ympärivuorokautista palvelua. Lääketieteellisen hoidon tarpeet on arvioitu ja hoitosuunnitelma laadittu. Toimintakyvyn laskun juurisyyt on selvitetty mahdollisimman pitkälle ja sairaalahoidon tai sairaalatutkimuksia vaativa osuus on saatettu loppuun.

Kotoa ohjautuvat asiakkaat:

- Asiakas tarvitsee kuntoutumisen tukemista ja/tai toimintakyvyn arvioimista. Mikäli asiakkaalle on tehty RAI-arviointi, arviointitiedon pitää olla ajantasainen.
- Pääsääntöisesti asiakkaan CPS tuloksen tulisi olla alle 4 tai MMSE pistemäärän tulisi olla yli 10. Asiakkaan kokonaistilanne arvioidaan kuitenkin aina yksilöllisesti huomioiden hänen kuntoutumismahdollisuutensa ja toimintakykynsä.
- Asiakkaan terveydentila on vakaa. Asiakkaalla ei ole akuuttia lääketieteellistä hoidon tarvetta eikä akuuttia tarvetta lääkemuutoksille.
- Asiakas hyötyy kuntoutumisen tukemisesta ja / tai hyötyy toimintakyvyn arvioinnista, ja suhtautuu myönteisesti kuntoutumiseen. Asiakkaan kuntoutumispotentiaali on moniammatillisesti todettu. Asiakkaan hoitojaksolle on asetettu tavoite.
- Asiakkaalla ei ole kuntouttavalle arviointijaksolle osallistumista estäviä tekijöitä kuten esimerkiksi sitä että, asiakas on vaaraksi itselleen tai muille, eikä hän ole päihdevieroituksen tarpeessa.
- Mikäli asiakkaalla on jo ympärivuorokautisen palveluasumisen palvelupäätös, asiakkaan ei ole tarkoituksenmukaista ohjautua kuntouttavalle arviointijaksolle.

7.2 Kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen myöntämisen perusteet

Kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen jaksot ovat tavoitteellisia, joissa on selkeä alku ja loppu. Kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen tarve perustuu asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin ja käytössä olevat RAI-toimintakykymittarin arvot ovat ohjeellisia.

Ohjeelliset arvot:

Vähintään MAPLe 3 (kohtalainen palvelutarve) ja lisäksi vähintään kaksi seuraavista:

- ADL-H: 1 tai enemmän (arkisuoriutuminen, perustoiminnot 0–6);
- IADLCH: 3 tai enemmän (arkisuoriutuminen, välinetoiminnot 0–6);
- CPS: 2 tai enemmän (kognitiomittari 0–6);
- DRS: 3 tai enemmän (masennuksen oiremittari 0–14);
- ABS: 5 (haastava käyttäytyminen 0–12)

Jos asiakas ei käytä myönnettyä lyhytaikaisen palveluasumisen palvelua viimeisen puolen vuoden aikana, palvelu päätetään.

Omaishoidon lakisääteiset vapaat lyhytaikaisessa palveluasumisessa

Omaishoitajilla on omaishoidon tuesta annetun lain 937/2005 4§ puitteissa sekä SHL 1301/2014 27b § mukainen oikeus lakisääteisiin vapaapäiviin 2–3 vuorokautta kuukaudessa. Omaishoidon vapaiden järjestämisessä noudatetaan voimassa olevia omaishoidon tuen myöntämisperusteita ja soveltamisohjeita.

Harkinnanvarainen lyhytaikainen palveluasuminen

Palvelutarpeen kokonaisarvioinnin perusteella asiakasohjaaja voi erityisellä harkinnalla myöntää asiakkaalle joko koko vuorokautista tai osavuorokautista lyhytaikaista asumispalvelua. Harkinnanvarainen lyhytaikainen asumispalvelu on asiakkaan toimintakykyä tukeva, tilapäiseen hoidon tarpeeseen tarkoitettu palvelumuoto, jolla voidaan

tukea kotona asumista. Kevyemmät tai kotiin viettävät palvelut ovat ensisijaisia.

Kuntouttavaa lyhytaikaista palveluasumista ei ole lähtökohtaisesti perusteltua myöntää, jos asiakkaan palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan muilla palveluilla, esimerkiksi säännöllisellä kotihoidolla. Lyhytaikaisen asumispalvelun jakso on pääsääntöisesti kertaluonteista ja tavoitteellista, ajankohta ja hoitajakson pituus sovitaan etukäteen. Pääsääntöisesti harkinnanvarainen lyhytaikainen jakso myönnetään kolmen hoitopäivän ajaksi. Lisäksi harkinnalla voidaan myöntää lisäpäiviä, yleensä 1-3 päivän jaksoissa.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen tai kotihoidon palvelujen aloittamista odottavat asiakkaat

Poikkeustilanteissa asiakasohjaaja voi erityisellä harkinnalla myöntää kotihoidon aloitusta odottavalle asiakkaalle lyhytaikaista palveluasumista kuntoutusjakson jatkoksi. Ympäri vuorokautista asumispaikkaa odottavalle asiakkaalle voidaan myöntää lyhytaikaista palveluasumista, jos kotona asuminen ei ole enää mahdollista kotiin annettavien runsaidenkaan palveluiden ja tukitoimien turvin. Lyhytaikaista palveluasumista voidaan järjestää tässä tapauksessa myös hyvinvointialueen omissa pitkäaikaisen ympäri vuorokautisen palveluasumisen yksiköissä, mikäli niissä on vapaita paikkoja.

Äkillinen lyhytaikainen palveluasuminen eli kriisipaikka

Äkillisellä lyhytaikaisella palveluasumisella tarkoitetaan äkillisesti muuttunutta tilannetta omaishoidon tai omaishoidon kaltaisessa tilanteessa (esim. omaishoitaja sairastunut äkillisesti ja omaishoidettava ei tarvitse sairaalahoitoa) tai esim. kotihoidon asiakasta, jolla äkillisesti haasteita kotona pärjäämisessä (esim. harhailu), jolloin asiakasohjaus tai sosiaali- ja kriisipäivystys voi sijoittaa kriisipaikalle lyhytaikaisen palveluasumisen yksikköön. Kriisipaikalle sijoitettavalla asiakkaalla ei tarvitse olla entuudestaan lyhytaikaishoidon asiakkuutta.

Tavoitteena on ensisijaisesti tarjota turvallinen paikka kriisitilanteen selvittelyyn ja riittävien apujen järjestämiseen, jotta asiakkaan kotona asuminen jatkossa on mahdollista. Kriisipaikalle sijoittaminen tulee aina

olla viimesijaista ja ennen sijoittamista tulee kaikki muut palvelut kartoittaa.

Asiakasohjaus aloittaa sosiaali- ja kriisipäivystyksen sijoittaman asiakkaan palveluiden selvittämisen seuraavana arkipäivänä. Kotiutumisen tai jatkohoidon suunnitelma tulee tehdä 1–3 vrk kuluessa asiakkaan tilanteen kriisiytymisestä. Asiakkaan palveluntarve ja jatkosuunnitelma arvioidaan omatyöntekijän toimesta ja tarvittaessa yhdessä asiakkaan palveluita tuottavan tahon kanssa. Jakson pituus voi maksimissaan olla 10 vuorokautta.

7.3 Erityisen hoivan myöntämisen perusteet

Erityisen hoivan lyhytaikaisjaksoja myönnetään asiakkaalle, jolla on diagnostisoitu muistisairaus ja hänellä on siihen tai muuhun sairauteen liittyvä sosiaalisesti kuormittava toistuva käytösoire ja asiakas tarvitsee intensiivistä ja/tai pitkäjänteistä erityistä hoivaa, huolenpitoa ja kuntoutusta käytösoireen vuoksi ja hänen katsotaan erityisesti hyötyvän erityisen hoivan yksiköstä.

Yksikössä määräaikaista jaksoja myönnetään käytösoireisille asiakkaalle, kun

- asiakas hyötyy erityisen hoivan yksiköstä
- moniammatillisesti on arvioitu, että asiakas ei pysty kotiutumaan esimerkiksi perusterveydenhuollosta
- jakso on välttämätön käytösoireisen asiakkaan palveluiden järjestämiseksi
- asiakas tarvitsee jakson käytösoireiden psykososiaalisen kuntoutumisen vuoksi tai omaishoidon vapaiden turvaamiseksi

Erityisen hoivan yksikön jaksot ovat tavoitteellisia, joilla on alku ja loppu.

Pitkäaikainen asuminen erityisen hoivan yksikössä myönnetään asiakkaalle, jolla on diagnostisoitu muistisairaus tai muu sairaus, johon liittyy sosiaalisesti kuormittava toistuva käytösoire ja asiakas tarvitsee intensiivistä ja/tai pitkäjänteistä erityistä hoivaa, huolenpitoa ja kuntoutusta käytösoireen vuoksi ja hänen katsotaan hyötyvän erityisen hoivan yksiköstä.

Ohjeelliset RAI arvot:

Vähintään MAPLe 3 (kohtalainen palvelutarve) ja lisäksi ainakin yksi seuraavista:

- ADL-H: 1 tai enemmän (arkisuoriutuminen, perustoiminnot 0–6);
- IADLCH: 3 tai enemmän (arkisuoriutuminen, välinetoiminnot 0–6);
- CPS: 2 tai enemmän (kognitiomittari 0–6);
- DRS: 3 tai enemmän (masennuksen oiremittari 0–14);
- ABS: 5–12 (haastava käyttäytyminen 0–12)
- Behave heräte – sanallinen peruste

Yksistään RAI arvot eivät ole riittäviä asiakkaan erityisen hoivan tarpeen arvioinnissa, vaan apuna käytetään CMAI-mittaria ja asiakkaan tilannetta arvioidaan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti.

7.4 Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet

Yhteisöllinen asuminen myönnetään asiakkaalle, jonka fyysinen, psyykkinen tai kognitiivinen toimintakyky on heikentynyt ja/ tai asiakkaalla voi olla myös haitallista arkeen vaikuttavaa turvattomuuden tunnetta tai psyykkisiä oireita ja henkilön katsotaan hyötyvän yhteisöllisestä asumisesta. Asiakas ei selviydy enää täysin yksin kotona erilaisten kotona asumista tukevien palvelujen kuten kotihoidon, kotihoidon tukipalvelujen, teknologisten ratkaisujen, kuntouttavan lyhytaikaisen palveluasumisen tai perhehoidon avulla. Asiakkaalla ei ole säännöllisesti ympärivuorokautisen palvelun tarvetta, ja hän selviytyy yön turvajärjestelyin tai sovittujen seurantakäyntien avulla.

Yhteisöllisen asumisen tarve perustuu asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin ja käytössä olevat RAI-toimintakykymittarin arvot ovat ohjeellisia.

Ohjeelliset arvot:

MAPLe 3–4 (kohtalainen tai suuri palvelutarve) ja lisäksi kahden arvon tulee täyttyä:

- ADL-H: 2 (arkisuoriutuminen, perustoiminnot 0–6),
- IADLCH: 5 (arkisuoriutuminen, välinetoiminnot 0–6)
- CPS: 2 (kognitiomittari 0–6)

Lisäksi voidaan ottaa huomioon:

- DRS 3 (masennuksen oiremittari 0–14) ja/tai
- DRSSR 4 (itsearviointi mieliala 0–9)

Mielialaa kuvaavat mittarit (DRS ja DRSSR) otetaan huomioon, jos asiakkaan ongelma on asuinolosuhteilla tai turvattomuuden ja yksinäisyyden poistamisella korjattavissa.

7.5 Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet

Ympäri vuorokautista palveluasumista on mahdollista saada sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella.

Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään asiakkaille, joiden heikentynyt toimintakyky edellyttää jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa, eikä sitä ole mahdollista järjestää kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona, tuetun tai yhteisöllisen asumisen avulla kotiin annettavien runsaiden palveluiden ja tukitoimien turvin. Pääsääntöisesti asiakkaan palvelutarve edellyttää ympäri vuorokautista hoitoa ja huolenpitoa useilla eri toimintakyvyn alueilla. Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään asiakkaille, joilla toimintakyky ei ole laskenut tilapäisistä syistä, vaan ympäri vuorokautisen hoidon ja hoivan tarve arvioidaan pysyväksi. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen saannin edellytykset voivat myös täyttyä, vaikka henkilöllä ei olisi säännöllistä yöaikaista avun tarvetta, jos hänen päivittäinen huolenpidon tarpeensa on runsasta ja jatkuvaa.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen myöntäminen perustuu asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin ja käytössä olevat RAI-toimintakykymittarin arvot ovat ohjeellisia.

Ohjeelliset arvot:

Vähintään MAPLe 4–5 (suuri tai erittäin suuri palvelutarve) ja lisäksi ADLH- ja CPS - arvojen täytyttävä ja lisäksi yhden muun mittarin arvo:

- ADL-H: 3 tai enemmän (arkisuoriutuminen, perustoiminnot 0–6)
- JA
- CPS 3 tai enemmän (kognitiomittari 0–6)

Lisäksi yksi näistä:

- IADLCH: 6 (arkisuoriutuminen, välinetoiminnot 0–6)
- DRS: 3 tai enemmän (masennuksen oiremittari 0–14)
- ABS: 5 (haastava käyttäytyminen 0–12)